

Apie dvi moteris milžines

M. Gimbutienė (stovi), J. Biliūnienė (sėdi iš kairės) ir M. Gimbutienės mama V. Alseikienė

Netiesa, kad milžinai gyveno tik milžinkapių laikais. Veronika ALSEIKIENĖ su dukra Marija GIMBUTIENE savo veikla įrodė, kad milžinai gyvena ir šiais laikais. O viena išvyka anapus Atlanto gali virsti dviem parašytomis knygomis. Apie šias moteris milžines.

Arūnas MARCINKEVIČIUS

Kaip mėnuo nusitęsė iki kelerių metų

Vilnietė Kornelija Jankauskaitė pasaulinio garso mokslininkės archeologės Marijos Gimbutienės namų slenkstį Topangoje, Kalifornijoje, peržengė 1989 m. pabaigoje. Tik dėl gryo atsitiktinumo. Mamos draugė, su kuria po ilgų dešimtmečių atsinaujino ryšys (po karo mama atsidūrė

Sibire, o jos geriausia draugė – JAV), pakvietė jas abi pavišėti Šiaurės Kalifornijoje. Prieš tai moterys dar apsilankė Los Andžele. Viešėdamos Birutės ir Vlado Šakalių (žinomo disidentų) šeimoje sužinojo, kad profesorė M. Gimbutienė ieško žmogaus iš Lietuvos, galinčio jai padėti tvarkyti mokslinę dokumentaciją bei korespondenciją. Taip Kor-

nelija ir pasiliko M. Gimbutienės namuose Topangoje. Su mama grįžo į Lietuvą tik po pusmečio. 1991 m. profesorė antrą kartą išsikvietė jaunąją pagalbininkę. Tuomet abi bendravo beveik iki paskutinių jos gyvenimo dienų – 1994 m. vasario 2 d.

2002 m. atvykusi į Lietuvą M. Gimbutienės vidurinioji duktė – literatūrologė Živilė Gimbutaitė – pasiūlė Kornelijai drauge sudaryti prisiminimų knygą apie profesorę M. Gimbutienę. Tai buvo Meilės Lukšienės – M. Gimbutienės pusseserės – idėja. Kaip dabar prisimena Kornelija, tai buvo ir jos svajonės išsipildymas: grįžusi iš Amerikos 1996 m., jau tada norėjo rinkti prisiminimus apie M. Gimbutienę, tik vis kažkas sutrukdydavo. Tad vakarykštė kinematografininkė ėmėsi literatūrinio darbo – Lietuvoje kaupė prisiminimus apie M. Gimbutienę. Knyga „Marija Gimbutienė... iš laišku ir prisiminimų“ skaitytojus pasiekė 2005 m.

Pasaulyje M. Gimbutienė laikoma viena įtakingiausių šių laikų archeologų. Ji savo tyrimuose sujungė archeologiją, lingvistiką, etnologiją ir religijotyrą į naują discipliną – archeomitologiją, gerokai pakeitusią Europos priešistorės sampratą. Lietuvė pasiūlė naują požiūrį į archeologiją (iki tol archeologai tradiciškai tik kasinėjo ir aprašinėjo savo radinius) – imti juos interpretuoti, aiškinti jų prasmę.

Savo darbuose mokslininkė atskleidė Europos tautų, tarp jų ir baltų, priešistorės evoliuciją, sukūrė koncepciją apie senosios Europos kultūrą ir jos žlugimą, kai iš Eurazijos stepių Europą užplūdo indoeuropiečių gentys.

Tačiau, pasirodo, ne mažiau savo tautai ir tėvynei nusipelnė ir M. Gimbutienės motina – Veronika Alseikienė.

Kaip knyga knyga gimdė

Kai Kornelija baigė knygą apie M. Gimbutienę, buvo taip pavargusi, jog atrodė, kad gyvenime daugiau nesiims jokios knygos. Tačiau bendraudama su Meile Lukšiene bei Inge Lukšaitė sužinojo, kad egzistuoja ir M. Gimbutienės motinos prisiminimų rankraščiai. Kai po gerokos pauzės jai buvo pasiūlyta sudaryti knygą apie Marijos motiną Veroniką Alseikienę, Kornelija nebeatsikalbinėjo. Gavusi septynis V. Alseikienės prisiminimų sąsiuvinius, vėl sėdo prie jai nebūdingo redaktorės darbo. Kornelija taip pat tyrinėjo Alseikų fondą Lietuvos literatūros ir meno archyve. Beje, visus Alseikų šeimos dokumentus (kaip ir surinktą medžiagą apie žymiąją M. Gimbutienę) Lietuvos literatūros ir meno archyvui prieš mirtį perdavė saugoti V. Alseikienės sūnus žurnalistas Vytautas Alseika. Ten buvo ir nemažai medžiagos apie V. Alseikienės vyrą Danielių Alseiką – buvusį Laikinojo

ĮDOMESNI V. JANULAITYTĖS-ALSEIKIENĖS GYVENIMO FAKTAI

- Berne (Šveicarijoje) studijuodama mediciną, Veronika Janulaitytė, be medicinos paskaitų, klausėsi ir V. Lenino, L. Trockio, G. Plechanovo, A. Zinovjevo skaitomų paskaitų, o Berlyne bėgdavo į K. Cetkin paskaitas. Tačiau, pamačiusi jos išvaizdą ir elgseną scenoje, nusivylė moterimis revoliucionierėmis ir daugiau į tokio pobūdžio paskaitas nebevaikščiojo.
- Berlyno universiteto Medicinos fakultete studijavo 400 studentų. Iš jų buvo tik keturios moterys. V. Janulaitytė – viena iš tų keturių.
- 1906 m. Berlyne V. Janulaitytė globojo mirtinai sergantį Povilą Višinskį. Su būreliu lietuvių išlydėjo jo karstą į Vilnių.
- Veronika Janulaitytė – pirmoji lietuvių moteris, baigusi medicinos studijas (1908 m.) medicinos mokslų daktaro laipsniu.
- V. Alseikienė, dirbdama Šiaurės-Vakarų fronto gydytoja Minske 1916 m., sutiko kurso draugą vokiečių V. Millerį, tuo metu aukštą karinį pareigūną. Jis Lietuvos pabėgėlių komitetui atidarė vokiečių medicinos priemonių sandėlių duris ir leido imti visa, kas reikalinga. 1918 m. lietuvių ligoninės inventoriui pergabenti iš Minsko į Vilnių V. Alseikienė išrūpino iš vokiečių valdžios 17 vagonų traukinį ir su kitais tautiečiais viską pervežė į Vilnių.
- Jonas Basanavičius mirė V. Alseikienės akivaizdoje 1927 m. vasario 16 d.

Alseikų bute Vilniuje, Jogailos g. 15 kairės sėdi daktarė V. Alseikienė su sūnumi Vytautu ir seserimi stomatologe J. Biliūnienė bei jos dukra Meile. Apie 1924 m.

- Sulaukusi 80 metų, V. Alseikienė išmoko anglų kalbos, kad galėtų perskaityti savo dukros Marijos angliškai parašytas knygas.